

Una reflexió crítica sobre la imatge - Mediterráneo - 15/12/2019

Una reflexió crítica sobre la imatge

El comissari independent, crític, assagista i docent Alejandro Castellote, oferirà una conferència al Menador, Espai Cultural, el 17 de desembre

Alejandro Castellote és un dels majors comissaris de fotografia del món, a més de crític, prestigiós assagista i docent. Fa gairebé una setmana es trobava a la Xina i aquest dimarts, 17 de desembre, impartirà una conferència en el Menador, Espai Cultural de Castelló, la qual cosa és tot un esdeveniment que hem de valorar com el que és: una ocasió única.

La xerrada —que començarà a les 19.00 hores— forma part del taller de fotografia *Contar amb imatges. Accions i recursos per a la creació de projectes fotogràfics*, impartit per Julián Barón i organitzat per l'Aula de Fotografia del Servei d'Activitats Socioculturals de la Universitat Jaume I, i en ella Castellote intentarà respondre a la pregunta «Què és una imatge?». Una qüestió que li traslladem i que ens va respondre dient que «és una pregunta instrumental, el només fet de formular-nos-la ens col·loca en una perspectiva crítica sobre la naturalesa de les imatges».

El comissari independent assegura que «amb molta freqüència utilitzem la paraula imatge com a sinònim de fotografia», però, afegeix, «per a començar, no totes les imatges són fotografies. Ni tan sols són únicament representacions visuals». Llavors, què és una imatge? «Una imatge pot ser una percepció subjectiva sobre alguna cosa o algú i pot aspirar a ser un concepte compartit col·lectivament, la imatge d'un país, per exemple», ens explica Castellote, i continua assenyalant que «hi ha textos que funcionen, o aspiren a funcionar, com a imatges: els eslògans polítics, els poemes. Diem que no hi ha imatge sense imaginació, és a dir, assumim que la nostra ment es construeix una visualitat subjectiva que és susceptible de ser representada en un dibuix, una pintura, un disseny. Hi ha imatges sensorials —auditives, olfactòries, etc.—. Cadascun de nosaltres pot tirar d'aquests fils i proposar la seua pròpia definició o les seues pròpies derivess», conclou.

SATURACIÓ D'IMATGES?

La seua àmplia trajectòria i coneixements li ha permès comptar amb una visió àmplia del sector de la imatge i la fotografia a nivell mundial. Sent conscient que vivim en l'actualitat en una era visual exorbitant, ens inquieta dilucidar si aquesta sobresaturació ens pot portar al col·lapse o si serem capaços de digerir totes aquestes imatges que ens envol-

Un referent. Alejandro Castellote és un dels millors comissaris de fotografia del món en l'actualitat.

ten. Sobre aquest tema, Alejandro Castellote ens respon que «des de fa segles vivim envoltats de textos i ningú parla de sobresaturació. Hem après a gestionar-los, a considerar-los com a necessaris per a la transmissió i adquisició de coneixement, també hem après a ignorar-los. Al meu entendre, les imatges transiten a vegades a través de canals no conscients i això, des d'una òptica negativa, pot permetre manipular a les persones i a les societats o alienar a determinats col·lectius». És per això, raona, que «davant l'oceà d'imatges que ens envolta el millor és aprendre a nedar, aprendre a llegir les imatges, a moure'ns entre elles, a descodificar-les, a identificar el seu enorme potencial comunicatiu i a utilitzar-ho, rebre-ho i processar-ho de manera crítica».

Aprendre a nedar, a llegir les imatges i moure'ns entre elles. Però, com? Més tenint en compte que a Espanya no existeix una cultura visual rellevant. O si que existeix? «No crec que a Espanya se li hagi prestat massa atenció al que se sol dir l'imaginari

col·lectiu, el conjunt d'imatges —històriques i de tot ordre— que compartim com a societat», ens explica el crític i assagista, qui ens posa exemples de països, la història recent dels quals, si ha estat narrada en paral·lel per les fotografies, com són els Estats Units, el cas dels quals, assegura, «és paradigmàtic: la fotografia ha acompanyat el seu procés de construcció com a país». També ens parla de Mèxic i el muralisme, una relació inseparable

que ha donat de si una iconografia pròpia. I Espanya? «Espanya va estar a punt de participar d'aquesta construcció d'una iconografia social i ideològicament complexa, però la dictadura va paralitzar durant dècades la creació d'un imaginari des de la societat», respon, posant l'accent en un fet fonamental, això és, que «totes les dictadures intenten controlar la construcció d'un imaginari únic».

UN IMAGINARI

«Les ideologies restrictives dirigeixen, constreixen i censuren la producció d'imatges. Diverses generacions han crescut envoltats d'un imaginari construït des de dalt cap avall», ens explica Castellote, per a afegir que «aquesta castració es va començar a fer visible en la decadència de la dictadura franquista, amb la irrupció de múltiples visualitats col·lectives, generacionals, estètiques, polítiques, etc.».

Per al comissari de fotografia, la nostra «escassa alfabetització visual procedeix d'aquest erm que va ser la dictadura en molts

aspectes de la vida». Què fer sobre aquest tema? Ell mateix ens manifesta que «el primer al que aspira un col·lectiu necessitat de dignitat és a l'autorepresentació. Ho veiem en el moviment feminista, que immediatament s'ha dotat de codis visuals propis i reivindiquen la pròpia construcció de la seua imatge, en l'individual i en el col·lectiu. Al meu entendre, la transversalitat amb la qual opera ho converteix en un moviment netament contemporani. És capaç de permejar la societat amb major credibilitat que els partits».

CASTELLÓ, EN EL MAPA?

Sent, com és, un expert en el camp de la imatge i la fotografia, i sent que a Castelló existeixen autors de gran rellevància, era impossible no preguntar-li a Alejandro Castellote pel seu coneixement sobre alguns d'ells, com el mateix Julián Barón o Jesús Monterde. «Vaig conèixer a Julián fa gairebé deu anys, i una mica després a Lidón Forés. Gràcies a Julián vaig descobrir el treball de Jesús Monterde; me'l va mostrar en 2014 quan encara estava en fase de construcció. És un treball sorprenent, allhora tendre i salvatge», explica.

De Barón assegura que «més que un creador, que ho és, és un activista cultural, un accionista que opera en molts nivells: l'educatiu i el polític, en el seu sentit més ampli, són probablement els més significatius i els més eficaços. Com a creador va més enllà de l'autoria, està més prop de la creació col·lectiva, de fer comunitat. Al nostre país no hi ha una figura semblant a la seua. Fora d'Espanya només he vist un perfil semblant en els tallers de fotografia: Antoine D'Agata», aclareix.

Finalment, li preguntem què ha de tenir un projecte fotogràfic perquè desperti el seu interès, i ens respon dient que «els bons treballs s'oloren: vibren en una freqüència d'ona en la qual l'honestetat s'identifica ràpidament. Hi ha molt *postureo* en el món de l'art, molt res embolicat en oripeus decoratius o intel·lectuals. Sovint, conèixer personalment a l'autor aporta uns claus no sempre visibles en el seu treball. Encara que en algunes ocasions, poquesafortunadament, hagués preferit no conèixer a l'artista».

Escoltar a i aprendre de Castellote és una experiència que cal viure i que podem viure. Una cita imprescindible. ■

Eric Gras

La xerrada
s'emmarca dins
del taller que
imparteix Julián
Barón